

עין משפט
נר מצוה

א [מיי] פֿ"א מה' מילה
הל' ט טושי"ע י"ד סי' נסו
סעי' ג:]

קיג ב ג ד מיי' פיי
מהלכות מלכים
הלכה ז:

קיד ה מיי' שס הל"ח:
ו [מיי] פֿיע' מהל' כנאים
הלכה ט:]

תורה אור השלם
1. ויאמר אֱלֹהִים אֶל אַבְרָהָם וְאַתָּה אַתָּה בְּרִיתִי תִשְׁמֹר אֹתָהּ וְיִרְאֶךָ אֲחֶיךָ לְדֹרֹתֶיךָ:

בראשית יז ט
בשר עָרְלָתוֹ:

3. וְאַתָּם פְּרוּ וּרְבוּ שְׂרִיצוּ בְּאֶרֶץ יְרֵד בְּהָ:

4. לֶךְ אִמֹר לְהֶם שׁוּבוּ לָכֶם לְאַהֲלֵיכֶם:

דברים ח כו
5. ויאמר אֱלֹהִים אֶל אַבְרָהָם אֵל יֵרֵעַ בְּעֵינֶיךָ אֵל יֵרֵעַ וְעַל אֲמֹתֶךָ כֹּל אֲשֶׁר תֹּאמַר אֵלֶיךָ שְׂרָה שְׁמֹעַ בְּקֹלָהּ כִּי בְרִיָּתְךָ יִקְרָא לָךְ וְיֵרֵעַ:

בראשית כא יב
6. וְעָרַל וְכָר אֲשֶׁר לֹא יִמּוּל אֶת בְּשֶׁר עָרְלָתוֹ וְנִכְרְתָהּ הַנֶּפֶשׁ הַזֹּאת מִעַמֶּיךָ אֶת בְּרִיתִי הַפֶּרִי:

בראשית יז יד
7. ויאמר אֱלֹהִים הִנֵּה נָתַתִּי לָכֶם אֶת כָּל עֶשֶׂב זֶרַע וְזֶרַע אֲשֶׁר עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ וְאַתָּה כָּל הָעֵץ אֲשֶׁר בּוֹ פֵרִי עֵץ זֶרַע וְזֶרַע לָכֶם וְהָיָה לְאֹכְלָהּ: וְלִכָּל חַיַּת הָאָרֶץ וּלְכָל עוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְכָל רֹמֵשׁ עַל הָאָרֶץ וְאֲשֶׁר בּוֹ נֶפֶשׁ חַיָּה אֶת כָּל יֶרֶק עֶשֶׂב לְאֹכְלָהּ וְיָיִדוּ בָּן:

בראשית א כט-ל
8. כָּל רֶמֶשׂ אֲשֶׁר הוּא חַי לָכֶם וְהָיָה לְאֹכְלָהּ בְּיֶוֶם עֶשֶׂב נָתַתִּי לָכֶם אֶת כָּל:
בראשית ט ג
9. אֶךְ בְּשֶׁר בִּנְפֹשׁ דָּמָו לֹא תֹאכְלוּ:

בראשית ט ד
10. ויִבְרָךְ אֹתָם אֱלֹהִים ויאמר לָהֶם אֱלֹהִים פְּרוּ ורְבוּ וּמִלְאוּ אֶת הָאָרֶץ וּכְבִּשְׁתָּהּ וּרְדוּ בָדָגַת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבְכָל חַיַּה הַרְמִשֶׁת עַל הָאָרֶץ:

בראשית א כח
11. הַכַּפִּירִים שְׂאִיִּם לְשָׂרָךְ וּלְבִקֶּשׁ מֵאֵל אֲכָלֵם:

נמו:

וְהָא פֿריה ורביה.
תִּמְחַה מִנָּה לֵן דִּלָּא נֶאמְרַה לִבְנֵי נַח וְאִי מִשּׁוּם דִּלָּא חֲשִׁיב לִיָּה צְהַדִּי שְׂבַע מַלּוֹת הָא אִמֵּר לַעֲלִי [דף נח:]
קוּם עֲשֵׂה לָא קָא חֲשִׁיב וי"ל דְּשַׁב וְאֵל תַּעֲשֶׂה נִמִּי הוּא דְּמִי שִׁמְלוּהּ עַל פֿריה ורביה מַלּוּהּ שְׁלָא לַהֲשַׁחֲת זַרַע:

כָּבֵד דבר שבמנין.
פֿ"ה דְּכָל דְּבַר הַנֶּאֱסַר צִמְנִין אִפִּי קֻבְּעוּ זִמֵּן לְדַבַּר צִרִיךְ מִנִּין אַחַר לַהֲמִירוּ כְּשִׁיעֲבֹר הַזִּמֵּן וְשׁוֹב (חזר) ופֿי אֵל תִּגְשׁוּ אֵל אִשָּׁה (שְׁמוֹת יט) לֹא הוּא צִיָּה זִמֵּן וְהָא דְּכַתִּיב (שם) הִיוּ נִכּוּנִים לַשְּׁלֵשֶׁת יָמִים הֵיינו לְקַבֵּל הַמּוֹרָה צִיּוּם הַשְּׁלִישִׁי אֲזַל דְּבַר הַקִּיּוּב לִזְמַן יַעֲבֹר הַזִּמֵּן וּמוֹתֵר מֵאֵלָיו וְכִי"ת אִי צְדָכָר שִׁנְגֹּר סַתֵּם פֿשִׁטֶּשׁ שְׁלִרִיךְ מִנִּין אַחַר לַהֲמִירוּ אֲכַטְרִיךְ ס־ד"א כִּיּוֹן דְּבִטֵּל דְּבַר שִׁנְאָסָר עֲבֹרֻ מִמִּילָא הוֹתֵר כִּגוֹן הֵכָא שִׁנְאָסְרוּ צַתְשִׁמִּישׁ כְּדִי לְקַבֵּל הַמּוֹרָה וְכִי הֵיטָל דַּפֿ"ק דְּצִיָּה (דף ה. וסס) דְּכַרֵּס רַבְעִי הִיָּה עוֹלָה לִירוּשָׁלַיִם מֵהֶלֶךְ יוֹם לָכֵל דָּד כְּדִי לַעֲטֹר שׁוּקִי יְרוּשָׁלַיִם צִפִּירוֹת דַּחָף לַאֲחַר חוֹרֵבֵן הַוִּזְרִיךְ מִנִּין אַחַר לַהֲמִירוֹ:^[דף מקיס]

את בריתי תשמור אתה וזרעך אחרריך לדורותם אתה וזרעך אין איניש אחרינא לא אלא מעתה בני ישמעאל לחייבו ^אכי יביצחק יקרא לך זרע בני עשו לחייבו ^ביביצחק יולא כל יצחק מתקף לה רב אושעיא אלא מעתה בני קטורה לא לחייבו האמר ר' יוסי בר אבין ואיתימא ר' יוסי בר חנינא ^אאת בריתי הפר ה'לרבות בני קטורה אמר רב יהודה אמר רב אדם הראשון לא הותר לו בשר לאכילה דכתיב ^אלכם יהיה לאכלה ולכל חית הארץ ולא חית הארץ לכם וכשבאו בני נח התיר להם שנאמר ^בכירק עשב נתתי לכם את כל יכול לא יהא אבר מן החי נוהג בו ת"ל ^אאך בשר בנפשו דמו לא תאכלו יכול אף לשרצים ת"ל אך ומאי תלמודא א"ר הונא דמו מי שדמו חלוק מבשרו יצאו שרצים שאין דמם חלוק מבשרם מיתיבי ^אורדו ברגת הים מאי לאו לאכילה לא למלאכה ודגים בני מלאכה גינהו אין כדרחבה דרבעי ^ארחבה הנהיג בעייו ושיבוטא מאי ית"ש ^אובעוף השמים מאי לאו לאכילה לא למלאכה ועופות בני מלאכה גינהו אין כרבעי רבה בר רב הונא דש ^אבאוויין ותרנגולין לר' יוסי ברבי יהודה מאי תא שמע ^אובכל חיה הרומשת על הארץ ההוא ^אלאתויי נחש הוא דאתא דתניא ^אר"ש בן מנסיא אומר חבל על שמש גדול שאבד מן העולם שאלמלא ^א (לא) נתקלל נחש כל אחד ואחד מישראל היו מזדמנין לו שני נחשים טובים אחד משגרו לצפון ואחד משגרו לדרום להביא לו סנדלבונים טובים ואבנים טובות ומרגליות ולא עוד אלא שמפשילין רצועה תחת זנבו ומוציא בה עפר לגנתו ולחורבתו ^אמיתיבי היה ^אר' יהודה בן תימא אומר אדם הראשון מיסב בגן היה והיו מלאכי השרת צולין לו בשר ומסננין לו יין הציץ בו נחש וראה בכבודו ונתקנא בו התם בבשר היודר מן השמים מי איכא בשר היודר מן השמים אין כי הא דר"ש בן חלפתא הוה קאזיל באורחא פגעו בו הנך אריותא דהוו קא נהמי לאפיה אמר ^אהכפירים שואגים לטרף נחיתו ליה תרתי אטמתא חדא אכלוה וחדא שבקוה אייתיה ואתא לבי מדרשא בעי עלה דבר טמא הוא זה או דבר טהור א"ל אין דבר טמא יורד מן השמים בעי מיניה ר' זירא מר' אבהו ירדה לו דמות חמור מהו א"ל יארוד נאלא הא אמרי ליה אין דבר טמא יורד מן השמים: ר"ש אומר אף על הכישוף: מ"ט דר"ש דכתיב מכשפה

והרי מילה שנאמרה לבני נח דכתיב י ואתה את בריתי תשמור ונשנית בסיני ^אוביום השמיני ימול לישראל נאמרה ולא לבני נח ההוא ^אלמישרי שבת הוא דאתא ^אביום ואפילו בשבת והרי פריה ורביה שנאמרה לבני נח דכתיב ^אואתם פרו ורבו ונשנית בסיני ^אלך אמור להם שובו לכם לאהליכם לישראל נאמרה ולא לבני נח ההוא ^אלכל דבר שבמנין צריך מנין אחר להתירו הוא דאתא אי הכי כל חדא וחדא נמי נימא משום מילתא איתני הכי קאמר אזהרה מיהדר ומיתנא בה למה לי ואין לנו אלא גיד הנשה בלבד ואליבא דר' יהודה הני נמי לא איתני הני איתני לשום מילתא בעלמא הא לא איתני כלל אי בעית אימא מילה ימעיקר' לאברהם הוא דקא מזהר ליה רחמנא ואתה

והרי מילה. לישראל נאמרה ולא לבני נח דלא חשבה גבי שבע מלות: לל דבר שבמנין. לא נשנית בסיני אלא מפני שאסר להם תשמיש שלשה ימים קודם מתן תורה ולאחר שלשה ימים הוצרך להמיר להם ואע"ג דממילא משתמע התירא דהא שלשה ימים הוא דאסר והרי עצרו ואשמעינן קרא לכל דבר הנאסר צמנין צ"ד אע"פ שקבעו זמן לדבר צריך למנות פעם אחרת להתירו כשעצר הזמן: אי הכי כל שבע מלות שחזרו ושנו בסיני נימא נמי כל אחת ואחת הוצרכה לשנות על דבר כגון עבודת כוכבים לפרש מיתה ועבודות האסורין צה וכן גלוי עריות לפרש עונשין ונימא דכולהו לא גשנו ולישראל נאסרו ולא לבני נח: אזהרה מהדר ומסתא צה למא לי'. למהדר ומיתבצ אזהרה ידיהו אלא ש"מ להזהירה לבני נח ולישראל אמתא: הני נמי. מילה ופריה ורביה הא לא איתנו דהא אחרת למילתא הוא דאיתנו: הא. דגיד הנשה לא איתנו כלל ומשום הכי לא חשיב להו צהדיה ומיהו הכך נמי מן האמורות לבני נח ולא גשנו בסיני הס ולישראל נאמרו ולא לבני נח מסקני ואלהן: ואיצעיש איתא מילה. ודאי מסקני נאמרה לעיקר מצותיה ודקשיא לך הא אמר ר' יוסי כל שנאמרה לבני נח ונשנית בסיני לזה ולזה נאמרה הא דלא חשיב ליה לגבי מלות בני נח משום דמילה לאו לבני נח נאמרה אפי' מקודם סיני אלא לזרע אברהם לחודיה והשתא נמי זרע אברהם דהיינו ישראל הוא דנהיגי צה: בני ישמעאל לחייבו. השתא: בני קטורה. אותן ששה שנולדו לאברהם הן עצמן לא לחייבו ונימא השתא דלא מל אברהם כל בניו שהיו לו בחייו: לרבות בני קטורה. אותם ששה נצדס ולא זרעם אצל אברהם נצטוה לכל הנולדים לו: לא הוסיף צמר באכילת דכתיב הנה נספי לכם אם כל עש וגו'. לכם ולחיות נתתי העשצים והאילנות ואת כל ירק עשז לאכלה אצל לא חית הארץ נחונה לכם: כיוק עשז. שהפקרתי לאדם לאכול נתתי לכם מעכשיו את כל אפי' צהמות וחיות: יכול אפילו לשרצים. יהא אכר מן החי אסור להם: ס"ל אך. מיעוט וכל אכין ורקין מעועין: מאי תלמודא. הכי משמע דשרצים ממעטי מיניה דילמא צהמה וחסיה ממעטינן מיניה ולא שרצים: אמר רב הונא דמו. האי דמו יתירא הוא דהוה לי' למכתב צמר בנפשו לא תאכלו דהיינו צעוד שהנפש צו אל תאכלו את צשרו האי בנפשו דמו למה לי וכי לא ידענא

דנפש זהו הדם אלא לומר לך מי שדמו חלוק מצשרו שהדם קרוי נפש והצצר צמר ילאו שרצים שאין דמם קרוי דם שכשהזהירו ישראל על הדם לא הזהירו על דם שרצים משום דם אלא משום שרצים כצמר והכי אמרינן צכריות צב' דם שחיטה (דף כא:) דם שרצים התרו צו משום שרץ לוקה משום דם אינו לוקה: צדגס היס. לאדם הראשון נאמר: הנהיג צעיזא ושיצוטא. קשר קרון לגד שציס ולעז ציצשה על שפת היס ושניהם מנהיגין אותו: מהו. לוקה משום מנהיג צכלאים או לא. חורש צשור וצחמור לאו דוקא דכל תרי מיני נמי אסורי צצ"ק צשור שנגח את הפרה [נד:] דש צאוויין ותרנגולין לרבי יוסי צר' יהודה מהו. צהשוכר את הפועלים [צ"מ נא:] תנן היה עושה צדיק אצל לא צרגליו צרגליו אצל לא צידיו הרי זה יאכל כדכתיב [צדריס נג] כי תצא צכרס רעך וגו' צציאת פועל הכתוב מדבר ר' יוסי צר יהודה אומר אינו אוכל עד שיעשה צדיק וצרגליו וקמצעיאל ליה לרבה דש צאוויין ותרנגולין שאין להם אלא רגלים מהו מי עצר עליהו משום לא תחסום שור [שס נה] או לא ידיו ורגליו צעינן כשור וליכא או דילמא כל כמו כשור צעינן והא איכא. אלמא בני מלאכה נינהו: וצכל חיה הרומשא. ואי לאו לאכילה חיות בני מלאכה נינהו: ומשני יהוה לאסויי נחש. ולמלאכה דנחש צר מלאכה ניהו קודם שנתקלל לילך על גחון: צצל. ה' הפסד לשון אהה כל חצל לשון צער וקצל הוא. כלומר ה' הפסד צא לעולם ויש לקבול על שמש וכו': סנדלצונין. שם אכז טויצ: צולין לו צצר. אלמא הותר לו לאכול צהמות וחיות: נהמו לאפיה. לאכלו: ירדה דמוס חמור מהו. מי אמר הא ודאי דבר טמא הוא ואסור: ירוד נאלא. * תנין שוטה. עוף ששמו תנין והואו שוטה וצוכה ומספיד תמיד וכל תנין * צמקקרא מתרגמינן ירודין: הא אמרו ליה אין דבר טמא יורד מן השמים. ודבר שאינו הוא ואם ישנו טהור הוא: מכשפה

מסורת הש"ם

א) [שבת קנב:], ב) ציפה ה., א) [נדרים לא:], ד) צ"ק נה., ה) צ"מ נא:, ו) [אלדרי"ג פ"א:], ז) [ע"י מוספות מגילה כא:], ח) [נבאדר"ג פ"א איתא ר' יהודה בן צמירא], ט) [נראה דצ"ל הפסד], י) [וע"י צרש"י דתמוזות מע: ד"ה יאירוד], יא) ס"א מחזק, יב) [וע"ע מוס' ציפה ה. ד"ה כל דבר],

גליון הש"ם
גכ"י לאתויי נחש. ע"י פסקה"ס דף כ"ד ע"צ מוס' ד"ה צרעה. ומה דכ"ג ע"א מוס' ד"ה למני: שם מיתבי היה ר"י בן תימא אומר. ע"י לעיל דף נו ע"צ מוס' ד"ה אכל: רש"י ד"ה ירוד נאלא תנין שוטה. ע"י משבות חות יאיר סימן ק"צ דבר נחמד צוה:

מוסף רש"י
ביום ואפילו בשבת. מדלא כתיב צשמיני ימול [שבת קלב.]. ביצחק ולא כל יצחק. ועשו אינו מקרא זרע יצחק [נדרים לא.]. לכם יהיה לאכלה ולכל חיות הארץ. השהו להם הכתוב צהמות וחיות למאכל ולא הכשה לאדם ולאשמו להמית צהיה ולאכול צמר, אך כל ירק עשז יאכלו יחד סולס [בראשית א כב.]. כירק עשב. שהתמתי לאדם הראשון [שם]. הנהיג בעיזא ושיבוטא. קשר קרון לשו זרע זה קף על המים חיה מושך עמו על שפת היס [ב"ס נה.]. דש באוויין ותרנגולין. דאין להם ידים להשען וכל משענתם על רגליהן [ב"מ צא.]. חבל על שמש גדול. כל חצל צשש' לשון חבלה והפסד הוא [חולין עב.] הפסד ועגמת נפש הוא [יבמות קכב.].